

فلسفه‌های ایرانی - اسلامی به روایت کنت دوگوبینو^۱

دکتر کریم مجتهدی

کنت دوگوبینو در نزد ما ایرانیان بیشتر به عنوان فرستاده سیاسی و شرق‌شناس فرانسوی شهرت دارد که نه فقط توجه زیادی به ایران و موقعیت تاریخی و فرهنگی ما در قرن نوزدهم میلادی داشته است، بلکه نسبت به تمام خارجیانی که در عصر ناصری به این مملکت سفر کرده‌اند، با علاقه و دقت بیشتری مشاهدات و تأملات خود را تنظیم کرده و به رشته تحریر درآورده است و از این لحاظ به مراتب بر بقیه ارجحیت دارد؛ ولی آنچه گاهی مورد غفلت قرار می‌گیرد و یا فرعی و جنبی تلقی می‌شود این است که در هر صورت گفته‌های گوبینو درباره ایران و ایرانیان ارتباط بسیار نزدیک با نظریه کلی او درباره «عدم تساوی نژادهای انسانی»^۲ دارد که او درست قبل از اولین سفر خود به ایران، این نظریه^۳ را با تفصیل در کتابی با همین عنوان تحلیل و منتشر کرده است. منظور این است که در کل آثار گوبینو - اعم از آنچه به ایران اختصاص دارد و یا آثار دیگر از قبیل سفرنامه و گزارش سیاسی و یا رمان و داستان کوتاه و حتی نمایشنامه و مکاتبات که به لحاظ کمی نیز قابل ملاحظه است - موضع و نظرگاه خاصی را با صراحت بیان کرده است که خوشبختانه عملاً مانع از توجه او به جزئیات محسوس و ملموس و دقت در آنها نشده و تا حدودی جنبه مستند گفته‌های او حفظ شده است.

---

1. Gobineau(A.J.)

گوبینو (آرتور- ژوزف) در سال ۱۸۱۶م متولد شد و در سال ۱۸۸۲م درگذشت. او دوبار، جمعاً پنج سال، در ایران اقامت داشته است. بار اول از سال ۱۸۵۵ تا ۱۸۵۸ میلادی (مطابق با ۱۲۷۱ تا ۱۲۷۴ه.ق.) و بار دوم از سال ۱۸۶۱ تا ۱۸۶۳ میلادی (مطابق با ۱۲۷۸ تا ۱۲۸۰ه.ق.). بار اول سمت او نیابت اول سفارت فرانسه در تهران بوده و بار دوم سمت وزیرمختاری در همان سفارتخانه را داشته است. جا دارد که زندگینامه و کل آثار او به تفصیل مورد بررسی دقیق قرار بگیرد، ولی به هر ترتیب، جای آن در این پانویس نمی‌تواند باشد و باید تحقیق مستقلی بدین کار اختصاص داده شود.

2. Essai sur L'inégalité des races humaines

۳. این نظریه اصطلاحاً *gobinisme* گفته می‌شود.

